

strane tako adaptiran, da su odstranjeni krasni barokni lukovi te otvoreni hodnici upotrebljeni za proširenje stana podvornika a ju-zoapadnoj je kuli prizidana neka zgradurina, koju je graditelj nazvao »Loggia dei Lanzi« kao da se je sam hotio narugati djelu svoje fantazije. Bilo bi skrajnje vrijeme, da se to ruglo makne sa onoga mjesta.

Dok se na putu između katedrale i nadbiskupskoga dvora nalazi provizorna ograda, nije napadno da su posljednji lukovi sa zapadne strane zazidani, ali kada se bude jednoč ona ograda maknuti morala, tada će se opaziti ona arhitektonska pogriješka, koja je nastala na štetu ljepote palače, kada su ti lukovi sazidani, a već sada se vidi gadan nerazmjer zapadnih baroknih stupova prema istočnima, jer su stalci prvih 23, a drugih 75 centimetara visoki, što je uslijed toga nastalo, jer se je terrain oko zapadnoga obranbenoga zida i pred ulazom u crkvu dugotrajnim nasipavanjem za dobrih 50 centimetara podigao, a uslijed toga je zapadni dio katedrale i nadbiskupovoga dvora viši, pak se čini, da je crkva i nadbiskupski dvor u zemlju propao. Nadajmo se, da će možda ipak jednom doći na red i regulacija kaptola, a onda će se valida te neurednosti ispraviti.

Neuspjela zakonita sekularizacija jednog mađarskog biskupa g. 1573.

Dr. D. Kamber.

Ovo što ću iznijeti, nadam se, da pruža ipak veću i realniju korist od pukog užitka, koje čovjekovoj radoznalosti pribavljaju pikantne historijske činjenice. Radi se o jednom biskupu, koji je u ona divlja i zakovitlana vremena prvog protestanskog prodora htio da se sekularizuje i oženi — zakonito i u tu svrhu poslao molbu s preporukama papi Grguru XIII. Papa ga očinski odvrati od namjere i on poslušao. I Grgur XIII. bio je veliki čovjek, a ni dotični biskup nije bio nipošto neznatna ličnost. Utješno je osjetiti, kako se i kod velikih javljaju ljudske note, a pobudno je vidjeti, kada u čovjeku nadvladava Bog. A to je bilo u ovom slučaju.

★

Franjo Forgač, o kom se radi, rođen 1530., a 1560. učinjen biskupom od Pija IV. obredao je nekoliko biskupija i bio kancelarom i austrijskog cara Ferdinanda i kasnije Stjepana Bathoria, poznijeg poljskog kralja, dok je ovaj bio još erdeljski vojvoda.¹ Nijesam

¹ Članak o njemu ima u mađarskoj enciklopediji: »Magyar Irók élete és munkái« (Budapest, v. 2—3. g. 1893. pp. 627—630), gdje se usput spominje neuspjeli pokušaj njegove ženidbe i sekularizacije. Kao kancelar

imao prilike da se поблиže upoznam sa eventualnom literaturom, koja se odnosi na ovoga biskupa, koji je za čitavu onodobnu Austro-Ugarsku reprezentirao jednu markantniju ličnost. Međutim našao sam u vatikanskom arhivu dokumente, koji se odnose na ovu epizodu njegova života, uz neke druge, iz kojih se čini, da je imao i bliže dodire s nekim našim krajevima.² Oslanjajući se dakle na nađene dokumente, prepričavam događaj, kako slijedi:

Upravo kad je bio biskupom-kancelarom Stjepana Bathoria, htjedne da se sekularizuje i oženi. Ne znam поблиže, što ga je do toga dovelo. Bathori ga je veoma cijenio i s Forgačevom molbom, koju je u tu svrhu spremio papi Grguru XIII. pošalje i svoje preporučno pismo, u kojem mnogo hvali Forgačeve vrline. Nosioc molbe u Rim bio je neki Martinus Berzevicus, vjerojatno Poljak. Papa ga lijepo primi i posve dobrohotno sasluša. I niemu i Bathoriju odgovori pismom ukratko, a opširnije ali jednake instrukcije daje Berzeviciju da ih usmeno saopći.

Forgaču Papa piše, da ga voli kao sina radi vrlo ozbiljnog i auteritativnog svjedočanstva Stjepana Bathoria. Baš zato mu svjetuje, da ostane u zvanju, u koje ga je Bog pozvao i da odbaci tu strast za ženidbom. Što ne može svojim silama, neka samo moli Boga, koji je na domaku svima, koji ga zazivaju i Bog će mu sigurno pomoći. Neka pomisli i to, da su bračne sponе slične verigama i da žena i djeca pribavljaju čovjeku nebrojene brige. Tko je od tih veza slobodan, lakše i ponnije služi Bogu, na što smo konačno posvećeni, pa zato nema ozbiljna razloga da se udaljuje od najboljeg puta. Međutim, ako baš insistira da se sekularizuje i ženi, Papa ga je spreman da dispenzira, ako je samo subdakon ili dakon. Međutim, ako je svećenik, — a to se ne vidi jasno ni iz njegova ni iz Bathorijeva pisma, — papa veli, da nikako ne može.³ A kad vamo, Forgač bio — biskup.

Iz pisma Grgura XIII. progovara i otac i iskusan čovjek.⁴

Bathoriju papa odgovara, hvaleći ga najprije, što je pridignuo katoličku vjeru u tim krajevima, koje je također pohodila prote-

Ferdinandov potpisan je i na aktu, kojim car poziva na tridentinski sabor biskupa Draškovića, imenuje ga svojim legatom (Arch. Secr. Pontificium, Conc. v. 134. f. 96^r) i naređuje, da mu se iz ugarske drž. blagajne plati trošak.

² U Arch. Secr. Pontif. F. Borghese I. 340—343. f. 50^r — 51^r čini se, da se radi o nekoj parnici o njegovim posjedima na Veglia (otok Krk). Nijesam imao vremena da to pitanje studiram, a i onako je za ovu stvar od posve sporedne važnosti.

³ Arch. Secr. Pontif. F. Forghese, I. 340—343. f. 58^{rv}.

⁴ Grgur XIII. prije nego je stupio u sveć. stalež iskusio je sam što su žena i djeca. Ali poslije kao papa postao je uzoran i vrlo aktivan i zaslužio da ude u red ponajvećih papa. Cfr: L. Pastor: Storia dei Papi, IX. pp. 3, 45, 179 ss, 813; L. Ranke: Histoire de la Papauté, II. pp. 92 ss.

stantska bujica. Zatim polazi na Forgačevu dispenzu, ponavlja što je prije rekao, pa veli, ako je Forgač svećenik, neka ga načini biskupom, u jednoj od biskupija, koje su u sadašnjoj njegovoj oblasti suprimirani prije protestanti. Time će pomoći i stanju crkve, a i nagraditi i očuvati čovjeka, kojega voli i toliko hvali. Pismo nosi isti datum kao i gornje.⁵

Iznosim u cijelosti spomenuto pismo Grgura XIII. koje je spremio biskup Franji Forgaču:

Dilecto Filio Francisco Forgacio Transilvaniae Vaivodae Cancellario Gregorius Papa XIII.

Dilecte fili, salutem etc. Maluissems tua potissimum causa, quem ut filium diligimus, propter gravissimum dilecti Stephani Batorij de tuis virtutibus testimonium, ut in statu permaneres, in quo a Deo positus es, (ing...?) ea re obtemperares Apostolo, sic momenti: Manete in ea vocatione, in qua vocati estis; utque istam uxoris ducandae cupiditatem abjiceres, et quod tuis viribus facere posse diffideres, precaveris a Deo, virtutum omnium datore: certe enim imperares;⁶ quoniam ipse prope est omnibus invocantibus se in veritate; ac sic cogitares non minus esse coniugio, quam compedibus alligari, innumerasque esse eas curas ac molestias, quas coniux et liberi afferunt, quibus omnibus ceteros solutos et vacuos, attentius, atque expeditius servire Deo, quod cum ab omnibus expectandum sit, nullam causam esse ab eo statu, in quo hoc facile assequi potes, cum dicatis in sortem Domini electus ad tam remotum transire. Quod si secus feceris, quam tibi praeclare consulueris, tu videris, nos certe Stephano deesse noluimus, sic tamen, ut de subdiaconatu et Diaconatu tantum dispensaremus; presbiteratum, si forte in eo ordine es, nam non satis id declarant tuae, aut ipsius Stephani litterae, nulla ratione attingendum putaremus; omnia fusions a dilecto filio Martino Berzevicio accipies cui fidem adhibebis. Datum Romae apud sanctum Petrum die 29. Decembris 1573. Anno primo.

⁵ Arch. Secr. Pontif. F. Borghese, I. 340—343. f. 59^{rv} — 60^r.

⁶ Vjerojatno: impetrates.